

CONTRIBUȚIA LOCUIITORILOR FOSTULUI JUDEȚ VLAȘCA LA FĂURIREA STATULUI NAȚIONAL UNITAR ROMÂN

ȘTEFAN PĂUN

Unirea tuturor românilor într-un singur stat a constituit un deziderat major al poporului nostru, din toate provinciile românești pentru mersul înainte al națiunii române pe calea progresului social, economic și politic. După realizarea Statului Național Român în 1859, românii animați de idealul cel mai de preț, existent de veacuri au încercat să desăvârșească procesul început. În acest scop, manifestările lor în favoarea creării Statului Național Unitar Român devin permanente, au un caracter de masă, popular, patriotic.

Lupta pentru desăvârșirea procesului de unificare a ridicat pe o treaptă mult mai înaltă conștiința statornică existentă de-a lungul veacurilor în toate ținuturile locuite de români, a generat energii capabile să ducă la realizarea acestui obiectiv, pîrghie importantă care a contribuit la marile înfăptuiri revoluționare din istoria poporului român. Manifestările în această direcție au fost deosebit de puternice, nu numai în Transilvania aflată sub dominație străină, austro-ungară, dar și în Principate, mișcarea națională de sprijinire a luptei dîrzeduse de românii subjugăți făcîndu-se simțită în toate colțurile țării, la orașe și sate.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, mișcarea națională devine o mișcare de masă, afectînd toate aspectele vieții social politice și economice, constituind un mijloc de mobilizare a națiunii române pentru cucerirea drepturilor naționale, pentru înlăturarea pericolului ce amenința existența însăși a românilor. Intensificarea mișcării de emancipare națională, în toate colțurile țării, a fost rezultatul tendințelor de organizare politică și culturală, manifestată în rîndul tuturor categoriilor sociale, al gradului înalt al conștiinței solidarității întregului neam românesc. O contribuție a avut, în acest sens, locuitorii din vremea aceea de pe teritoriul actual al județului Giurgiu, pe atunci județul Vlașca. Cu conștiința și fapta, locuitorii acestor meleaguri s-au aflat în primele rînduri ale acestei lupte, care nu a încetat decît o dată cu victoria, cu realizarea unității național statale românești. La menținerea conștiinței de solidaritate a întregului neam românesc au contribuit presa giurgiueană, organizațiile cadrelor didactice din județul Vlașca, secția locală a Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor și conferințele ținute la filiala Ateneului Român din localitate; toate acestea au avut un rol semnificativ în cadrul luptei comune a românilor pentru desăvîrșirea unității statului național.

„Unirea într-un singur stat — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — aspirație seculară a românilor, cauză înălțătoare pentru care au luptat nenumărate generații de înaintași devenise un obiective imediat, o necesitate stringentă impusă de însăși mersul înainte al societății românești“¹. În fruntea acestei lupte

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. II, București, Editura Politică, 1968, p. 467.

s-au situat numeroși intelectuali giurgiuveni, printre care se evidențiază Nicolae Bălănescu, Marin Țiculescu, Aureliu Dunca, profesorul ardelean Nicolae Droc Barcian stabilit din 1870 la Giurgiu. Sint semnificative în acest sens rîndurile publicate de ziarul „Presa Liberă”, ziar care apare la Giurgiu între 1893—1898, referitor la lupta comună a românilor împotriva dominației străine: „Oricît s-ar înăbuși sentimentul de naționalitate, oricît ar fi persecutați membrii aceleași familii, nu se va pierde niciodată sentimentul firesc, pornirea națională innăscută, a fraților a se îmbrățișa odată”².

Protestînd împotriva samavolniciilor săvîrșite de autoritățile maghiare față de românii transilvăneni, presa giurgiuveană a publicat numeroase articole referitoare la evenimentele cele mai importante din cadrul mișcării de emancipare națională. Un larg ecou a stîrnit în rîndul locuitorilor orașului Giurgiu și ai județului Vlașca mișcarea Memorandistă, inițiată de frunțașii românilor transilvăneni în 1892 grupați în Partidul Național Român din Transilvania. Memorandumul din 26 martie 1892 a captat „inimile tinerilor și bătrînilor care din zi în zi mai numeroși, mai sîrguitori și mai decîși se înrolară în armata națională ce merge hotărîtă către un țel comun. O luptă ce există de veacuri în mod latent între românii subjuogați și asupritorii lor”³.

Încă de la început, ziarul amintit ia atitudine împotriva oficialităților maghiare, care, sub diferite pretexte, interzic conferințele naționale ale Partidului Național Român, cum a fost conferința programată a avea loc în iunie 1893 la Sibiu⁴. Protestele ziarului giurgiuvean dezvăluiau, fără cruțare, persecuțiile la care erau supuși românii transilvăneni, mișcarea lor de emancipare națională. Pe acest fundal social politic deosebit de agitat, legăturile dintre vechea Românie și românii transilvăneni s-au intensificat, sprijinul acordat acestora fiind nu numai de ordin politic dar și material. Astfel, Conferința Națională a Partidului Național Român din Transilvania organizată în cele din urmă, cu toate împotrivirile autorităților maghiare, la Sibiu, în 1893, „a afirmat solidaritatea noastră (a giurgiuvenilor n.n.) cu frații de peste munți”⁵. Conferința, scria avocatul Nicolae Bălănescu, „a dovedit Europei că elementul român din Transilvania are dreptul la viață liberă, probînd în același timp că ultimul pas către libertatea naționalității noastre în Transilvania este mai aproape decît se crede”⁶.

Apărarea drepturilor poporului român la existență națională a constituit o preocupare permanentă a intelectualității giurgiuvene, formele și nivelul desfășurării acestui sprijin fiind determinate de condițiile istorice și contextul social politic local. Manifestările în favoarea întregirii național-statale devin tot mai frecvente pe aceste meleaguri după crearea, în 1890, a Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor, care a marcat începutul organizării secțiilor locale în toate orașele țării⁷.

² „Presa Liberă”, Giurgiu, 4 iunie, 1893.

³ *Ibidem*, 26 aprilie 1898.

⁴ *Ibidem*, 27 iunie 1893.

⁵ *Ibidem*, 18 iulie, 1893.

⁶ *Ibidem*.

⁷ Vasile Netea, C. G. Marinescu, *Liga culturală și unirea Transilvaniei cu România*, Iași, Editura Junimea, 1978, p. 157.

Secția locală din Giurgiu a Ligii culturale a fost înființată chiar din 1890 prin strădaniile profesorului Nicolae Droc Barcian și ale avocatului Nicolae Bălănescu⁸. Adunările generale ale Ligii culturale giurgiuvene aveau loc în localul gimnaziului „Ion Maiorescu”⁹, membrii ligii provenind din rindurile celor mai diverse categorii sociale existente la acea vreme în orașul Giurgiu¹⁰. „Într-un singur glas, intelectuali, muncitori, preoți, elevi și părinți — se specifica în procesul verbal de constituire a secției locale a Ligii culturale din Giurgiu — au militat în favoarea scuturării jugului secular al dominației străine din Transilvania, în numele principiului liberei dezvoltări al națiunilor”¹¹.

Ziarul „Ecoul Dunării”, care apărea la Giurgiu sub redacția lui Aureliu Dunca, redând atmosfera agitată a acelor vremuri, într-un articol, intitulat „*Chestiunea românismului în Transilvania. Adevăratul pericol*”, scria: „românul, oriunde ar fi, este perseverent, viguros și tenace când luptă pentru existență și drepturile sale”. Articolul culminează cu o critică vehementă a politicii de „represalii și terorism” la care erau supuși românii transilvăneni și încercările guvernului maghiar, de a corupe cu bani preoții, profesorii și tinerii români pentru a părăsi cauza, adică lupta de emancipare națională¹². „Înainte dar cu toții — îndemna ziarul amintit cititorii săi — să susținem pe cât posibil Liga, și românul nu va pieri niciodată chiar de acolo de unde dominația străină caută al distruge.. Căci românul în veci nu pierе”¹³.

Din perioada de care ne ocupăm, presa locală, documentele de arhivă, prezintă numeroase exemple referitoare la solidaritatea, patriotismul manifestate de locuitorii acestor meleaguri, sprijinul acordat mișcării de emancipare națională. Astfel sub auspiciile Ligii culturale locale, locuitorii orașului Giurgiu au organizat „cu prilejul condamnării la închisoare și amenzi a reprezentanților mișcării naționale din Transilvania, o subscripție publică”¹⁴. Cu această ocazie se strâng din donații 108 lei și 50 bani, „sumă transmisă Biroului Central al Ligii Culturale din București”¹⁵. Participanții la această subscripție publică proveneau din categorii sociale diferite¹⁶.

În fruntea acțiunilor inițiate de Liga culturală locală s-au situat acțiunile patriotice organizate de cadrele didactice, acțiuni care, de cele mai multe ori, se extindeau și în satele județului Vlașca. „Sentimentul național este cel mai trebuitor — scria profesorul Nicolae Droc Barcian — mai ales pentru noi, un popor înconjurat de alte neamuri mari și hărăpitoare. De aceea, orice român, trebuie

⁸ Ștefan Păun, *Cu conștiința și fapta în sprijinul făuririi Statului Național Unitar Român*, în „Steagul Roșu”, 31 decembrie, 1984.

⁹ „Ecoul Dunării”, Giurgiu, 10 octombrie, 1893.

¹⁰ *Ibidem*, 17 octombrie 1893.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*, 10 octombrie 1893.

¹³ *Ibidem*, 24 octombrie 1893.

¹⁴ *Ibidem*, 10 octombrie 1893.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Au făcut donații: profesorul Nicolae Droc Barcian (20 lei) G. Ciucure (6 lei și 50 bani), Ion Popescu, preotul N. Burilescu (5 lei), avocatul Nicolae Bălănescu (5 lei), A. Andronescu (5 lei), Răducan Predescu (2 lei), E. Nicolescu (10 lei), Ion Avramescu (3 lei), Ion Ionescu (2 lei), Ion Ionescu (3 lei), Petre G. Stoianu (10 lei), G. Marinescu (2 lei), Dumitrache Popescu (1 leiu), Iorgu G. Guțu (5 lei) ș.a.

să-l aibă în cel mai înalt grad și profesorii să sădească acest sentiment în inima tuturor școlărilor“¹⁷.

Conferințele ținute la Ateneul Român din București, sau la filiala Ateneului Român din localitate¹⁸, au propagat idealul desăvârșirii unității statale în rindul celor mai diverse categorii sociale. O puternică emoție trezea în rindul cititorilor, rubrica din ziarul „Presa Liberă“ *Citim în gazeta Transilvaniei*, unde se publicau știri despre învățătorii români din Ardeal aflați în închisoare datorită activității lor pe plan politic și cultural în sprijinul luptei pentru desăvârșirea unității statale¹⁹.

Intrase în tradiție sărbătorirea, an de an, a mărețelor evenimente din istoria poporului român, care aminteau de năzuințele de unire a tuturor românilor. „Să cercetăm paginile glorioase ale trecutului nostru — era deviza giurgiuvenilor în acea perioadă —, să cunoaștem amănunțit epocile istorice ale bravilor luptători, să ne inspirăm de la acțiunile mari ca cea din 3/15 mai 1848 pentru că numai astfel putem învinge, vom putea face ca Câmpia Liebertății să fie în țara libertății“²⁰.

Aniversarea a cincizeci de ani de la revoluția română de la 1848 a avut loc la gimnaziul „Ion Măiorescu“, cu participarea elevilor, părinților și cadrelor didactice. Cu acest prilej elevul Petre Alexandru a prezentat „o dare de seamă a anului 1848“, înainte de începerea programului artistic²¹; corul gimnaziului, pregătit de profesorul Leonida Tănăsescu, intonînd *Deșteaptă-te Române* și *Hora Unirii*²². Aceste momente de adîncă trăire emoțională reliefa solidaritatea participanților la această manifestare cu lupta românilor transilvăneni, erau manifestări de adînc patriotism și adevărată uniune la lupta comună a națiunii române pentru realizarea unității statale depline. Subliniem de asemenea, cu acest prilej, telegrama giurgiuvenilor adresată participanților la serbările organizate în București de „Comitetul Central al Ligii Culturale“ pentru cinstirea Marii Adunări Naționale de la Blaj din 3/15 mai 1848, unde românii ardeleni au strigat într-un glas „Noi vrem să ne unim cu țara“: „Salutăm — se specifica în respectiva telegramă — pe cei ce manifestă astăzi voința tuturor românilor, și dorim ca amintirea Marii Adunări Naționale de la Blaj să fie imboldul stringerii rindurilor noastre și semnalul luptei care nu va trebui să înceteze decît o dată cu victoria“²³.

Aniversarea Unirii Principatelor Române era sărbătorită, la începutul secolului al XX-lea, în orașul Giurgiu, într-un cadru restrîns, îndeosebi la elevii școlilor din oraș, pentru ca, în 1910, festivitatea înfăptuirii acestui măreț act istoric să fie organizată de Liga Culturală locală astfel încît devine o sărbătoare a

¹⁷ *Anuarul gimnaziului „Ion Măiorescu“* (1911—1912), Giurgiu, 1913, p. 47.

¹⁸ Ateneul Român din Giurgiu este înființat în 1882 din inițiativa profesorului Nicolae Droc Barcian; vezi I. Zanfirescu, V. Cîndea, V. Moga, *Ateneul Român*, București, 1976, Editura Științifică și Enciclopedică, p. 222.

¹⁹ „Presa Liberă“, 26 aprilie, 1898.

²⁰ *Ibidem*, 5 mai 1898.

²¹ *Ibidem*, 20 mai 1898.

²² Arhivele Liceului Ion Măiorescu, fond Savin Popescu, dos. 1, f. 91.

²³ Revista „Liga Română“, an III, nr. 18—19, 1898, p. 184.

Intregului oraș²⁴. Festivalul Ligii Culturale giurgiuvene a avut loc la Ateneul din localitate, programul artistic în cinstea Unirii Principatelor a fost organizat de elevii școlilor din oraș și membrii societății muzicale „Lira”²⁵. Sala Ateneului giurgiuvean a devenit neîncăpătoare în aceste momente de afirmare a solidarității și conștiinței naționale, ceea ce determină conducerea Ligii Culturale²⁶ să repete spectacolul la 30 ianuarie 1910²⁷. Membrii cercului literar „Universul” au recitat poezii patriotice din opera marilor noștri poeți Eminescu, Cârlova, Bolintineanu²⁸, mulțimea entuziasă a cântat, împreună cu corul gimnaziului „Ion Maiorescu”, Pe-al nostru steag e scris Unire de Ciprian Porumbescu²⁹.

În conferința despre Cavour, ținută la Ateneul din localitate, Nicolae Bălănescu arată că „națiunea română nu trebuie să stea nepăsătoare la strigătul de durere al fraților de sub jugul străin”³⁰; îndemnul său adresat auditorilor era elocvent în acest sens; „să închinăm energia noastră acestui ideal mare, care pentru noi este luminarea poporului și unitatea națională”³¹.

Ororile pe care le trăiau românii transilvăneni nu i-au împiedicat să „păstreze neatinsă limba și neamul prin biserică și școală”³², în rîndul lor născîndu-se personalități culturale și religioase care, cu tărie de caracter, au apărut și menținut instituțiile tradiționale românești: școala românească, biserica ortodoxă. Revista cercului didactic din județul Vlașca, în articolul *Centenarul lui Saguna*, evocă personalitatea acestui luptător pentru idealurile naționale ale „fraților săi români”, prezentînd totodată aspecte de la serbările organizate la Rășinari pentru cinstirea acestui mare patriot³³.

Prin scrierile lor cu conținut patriotic, învățătorii din satele județului Vlașca au contribuit la întărirea conștiinței naționale, a ideilor de unitate și independență în rîndul maselor populare, ale țărănimii indeosebi. Învățătorul Marin Ticulescu din Băneasa publica în 1904, *Lupta neamului românesc pentru dreptate și libertate*, scrisă pe înțelesul poporului nostru, cum se specifica în subtitlul lucrării³⁴. Lucrarea are drept moto o strofă din poezia *Mircea cel Mare și solii* de D. Bolintineanu: „Viitor de aur țara noastră are și prevăz prin secolii a ei înălțare”, și evocă unele evenimente istorice cu adîncă rezonanță în rîndul maselor populare, evenimente prezentate prin prisma tradițiilor populare, la care autorul recurge permanent³⁵. Învățătoarea Eliza Demetrescu arată într-o con-

²⁴ Arhiva Liceului Ion Maiorescu, fond. Savin Popescu, dos. 1, f. 269, *Monografia Liceului „Ion Maiorescu”* Giurgiu, 1968, p. 38.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ În 1910 președinte activ al Ligii Culturale giurgiuvene era doctorul Ion Pitesteanu, iar președinte de onoare Nicolae Droc Barcian.

²⁷ Arhiva Liceului Ion Maiorescu, fond. Savin Popescu, dos. 1, f. 269.

²⁸ *Ibidem*, f. 280.

²⁹ *Ibidem*, f. 285.

³⁰ Nicolae Bălănescu, *Lumină și naționalism*, București, 1916, p. 148.

³¹ *Ibidem*, p. 63.

³² *Ibidem*, p. 53.

³³ „Revista cercului didactic din județul Vlașca”, Giurgiu, 1910, p. 12.

³⁴ Marin M. Ticulescu, *Lupta neamului românesc pentru libertate și dreptate*, Giurgiu, 1904.

³⁵ *Ibidem*.

ferință necesitatea „că toate națiunile să posede în așa grad simțul datoriei, încât să nu se atace niciodată; dar, așteptînd ca acest ideal să se realizeze, e bine să fim gata a ne apăra libertatea”, singura cale care poate duce „la afirmarea națiunii române pe calea progresului și independenței”³⁶.

„Numai cînd conștiința națională va pătrunde în straturile poporului — scria în 1912 Nicolae Bălănescu —, cînd va trezi și va mișca energia sa formidabilă se va putea ridica întregă și liberă ființa României să cucerească cele din urmă trepte care duc la cel mai înalt ideal — Unitatea Națională”³⁷. Aceste cuvinte de adînc patriotism au constituit subiectul instrucției și educației în școlile vlăscene, contribuind la afirmarea tinerei generații ca factor activ în rezolvarea marilor probleme ale societății românești de la începutul sec. al XX-lea.

Afirmarea țărănimii de pe aceste meleaguri în viața social-politică a culminat, la sfîrșitul secolului al XIX-lea, cu organizarea cluburilor socialiste la sate³⁸, după care a urmat participarea la mișcarea de emancipare națională, activitate desfășurată în secțiile Ligii culturale de la sate. În comuna Mihăilești, secția locală a Ligii culturale a înființat o bibliotecă populară³⁹, unde numărul cititorilor era de 200, majoritatea țărani⁴⁰. Organizarea la sate a unor șezători populare a constituit o modalitate de educare patriotică, în spiritul unității naționale. La aceste șezători participau numeroși locuitori ai satului, tineri și bătrîni, în unele comune fiind prezente și corurile țărănești⁴¹.

La organizarea și pregătirea șezătorilor populare din satele vlăscene au contribuit secțiile locale ale Ligii culturale înființate în unele comune la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. „Mulțime de țărani îmbrăcați în straie de sărbătoare, frumoase costume de Vlașca, care au impresionat mulți vizitatori străini — scria „Gazeta satelor”, ce apărea în comuna Măgura —, au cîntat la șezători *Hora Unirii* și cîntece despre *Cuza Vodă*”, mijloc de manifestare fierbinte a conștiinței de solidaritate a maselor țărănești din această zonă a țării cu lupta dreaptă a urmașilor lui Horea, împotriva dominației străine⁴². La șezătoarea organizată în satul Trestenic țăranul Gheorghe Bunea îndemna consătenii săi „să fim alături de frații din Transilvania în lupta împotriva asuprii maghiare, așa cum au fost ei (românii transilvăneni — *n.n.*) alături de noi la '77”, în războiul de independență⁴³. De altfel și în orașul Giurgiu,

³⁶ „Revista cercului didactic din județul Vlașca”, nr. 7/1910, p. 10.

³⁷ Nicolae Bălănescu, *Unitatea susletească* în „Lupta nouă”, nr. 2/4, noiembrie, 1912.

³⁸ Ștefan Păun, *Contribuții privind istoria cluburilor socialiste la sate în județul Giurgiu*, în „S.A.I.”. LI—LII, București, 1985, p. 246.

³⁹ Arh. St. Buc., fond Direcția Poliției și Siguranței Publice, dos. 73/1912, f. 527.

⁴⁰ „Revista cercului didactic din județul Vlașca”..., p. 12.

⁴¹ Astfel de coruri țărănești, inițiate și conduse de învățătorii locali, existau la Letca Veche, Călugăreni, Oinacu, repertoriul lor constînd din cîntece naționale și populare.

⁴² „Gazeta satelor”, comuna Măgura, nr. 6, din 16 mai 1915.

⁴³ Participant la războiul de independență în cadrul regimentului 3 Călărași, în 1899 este organizatorul Clubului socialist din acest sat (Arhiva Consiliului popular Toporu, dosar acte istorice referitoare la comuna Toporu, f. 21).

în perioada neutralității, se dădeau serbări pentru stringerea de fonduri necesare Ligii culturale. De pildă, la 18 ianuarie 1915, Școala primară de fete nr. 2 din Giurgiu — a cărei directoare era Eliza Demetrescu — a dat o serbare în folosul Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor, fiind solicitată în acest sens de comitetul județean al Ligii⁴⁴.

Un rol de seamă în propagarea solidarității și unității naționale românești, în această perioadă, au avut și învățătorii satelor vlășcene. Prin organizarea de serbări școlare, prin poeziile, cîntecele patriotice și piesele de teatru ce figurau în programele acestora, învățătorii căutau să trezească în auditori sentimentul iubirii de țară și de neam și dorința întregirii național-statale. Considerăm edificatoare menționarea citorva din aceste serbări, cu programe patriotice ce în-suflețeau, în mod deosebit, pe sătenii participanți.

Astfel, la serbarea școlară, din 17 ianuarie 1916, din Corbii Ciungi, organizată pentru înființarea unei biblioteci populare în comună, printre altele, elevii au cîntat *La arme* (de Șt. O. Iosif) și *La noi* (de Oct. Goga) și au recitat poezia *Oltul* de Goga și *Sus inima*⁴⁵. Două săptămîni mai tîrziu, la serbarea din satul Remuș, comuna Braniștea, corul școlii a cîntat: *Deșteaptă-te române, Ardealul, La arme, Înainte, Marșul cercetașilor și Pe-al nostru steag e scris unire*. S-au recitat apoi poeziile: *La Carpați, Soldatul român* ș.a.⁴⁶. La școala din Brăniștari, în timpul serbării din 20 februarie 1916, după ce învățătorul a vorbit despre importanța evenimentelor naționale ce se pregătesc, s-a cîntat *Deșteaptă-te române* și s-au recitat poeziile patriotice ca: *Țara mea, Oltul, Se scoală morții* etc.⁴⁷. La școala din Merenii de Jos s-a dat o serbare la 11 aprilie și alta la 6 august 1916 cu programe variate din care n-au lipsit însă cîntecele patriotice, ce erau atunci pe buzele tuturor românilor: *La arme, Dorul înstrăinatului, Înainte, Moartea vitează, Moțul la drum*; totodată, s-a recitat: *Deșteptarea României, Țara mea și Cîntec ostășesc*⁴⁸.

Diferite serbări, organizate de învățători în scopuri culturale ori în interesul școlilor respective, cuprindeau, de asemenea, în programele lor, cîntece și versuri care impulsiau dorința de unire cu frații de peste Carpați. De pildă, la serbarea din comuna Malu, dată în ziua de 21 mai, pentru sporirea fondului bibliotecii populare, corul școlii a cîntat: *Pui de lei, La arme, La Turda*; s-a recitat apoi *Oltul* și alte poezii patriotice⁴⁹. La 20 iulie școala din Bălăria a dat o serbare „pentru procurarea materialului didactic”. În cadrul serbării — în fața unui public numeros — învățătorul a conferențiat despre *Educația națională*, un elev a recitat *Peneș Curcanul*, iar un altul *Ca miini va bate ceasul* (de Zah. Bir-san); a urmat un monolog: *Datoria* și o piesă într-un act *Curcanii în război* de T. Speranția⁵⁰.

⁴⁴ Arh. St. Buc., fond Min. Cult. și Instrucț. Publice, dosar 1334/1915, f. 15.

⁴⁵ *Ibidem*, dosar 1062/1916, f. 24.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 32.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 27.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 30 și 34.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 16—17.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 10—11.

O serbare oarecum mai deosebită a avut loc, la 11 aprilie 1916, în comuna Roata. Aici, învățătorul diriginte al școlii, C. Florescu, împreună cu primarul și alți 6 locuitori, s-au constituit în comitet, încă de la 3 martie, pentru organizarea serbării și au redactat un proces verbal în care au arătat scopul și programul acesteia. În procesul verbal se precizează că din beneficiul rezultat la serbare, se vor ajuta copiii ce frecventează școala, în felul următor: „Dacă se va întimpla vreo campanie se va da preferință copiilor celor căzuți în luptă; iar de nu va fi, se vor ajuta copiii celor concentrați și numai după aceasta se vor avea în vedere și ceilalți copii“. La serbare se vor executa cîntecele: *La arma, Deșteaptă-te române, La noi* ș.a. Se vor prezenta, de asemenea, două piese de teatru: *Dacia*, de Serafim Ionescu și *Unde duce lenevia*, de T. Speranția. „Ambele piese sunt instructive — se accentuează în procesul verbal — iar cea dintîi este și patriotică, tinzînd la unirea tuturor românilor din vechea Dacie“. Ministerul Instrucțiunii Publice avizînd favorabil, serbarea s-a desfășurat conform programului stabilit⁵¹.

Propagînd în vreme de pace, prin serbări și conferințe populare, apărarea țării și întregirea național-statală, învățătorii vlășceni au înțeles — ca și colegii lor din celelalte județe — ca în timpul războiului să lupte cu arma în mînă, alături de foștii lor elevi, pentru realizarea acestor mărețe idealuri. Referindu-se la această misiune a cadrelor didactice, I. Agîrbiceanu sublinia că acestea au avut pînă la război un mare rol la întreținerea flăcării nestinse a conștiinței naționale, iar în timpul campaniei contribuția lor a fost la fel de importantă. Entuziasmat, scriitorul preciza: „Cu arma în mînă au luptat în fruntea companiilor lor umilii învățători ai satelor, tinerii profesori ai orașelor. Porunca lor «tot înainte» o cunoșteau din vremi de pace țărani schimbați în ostași... Ce noroc pe tine, mîndră oaste a țării, c-ai fost presărată cu acești luminători“⁵².

Nu avem o situație exactă a numărului de învățători vlășceni care au contribuit la marea epopee națională din anii 1916—1918; nici al celor care au luptat, au fost răniți pe front, ori și-au dat viața pentru întregirea neamului. Dintr-un tabel întocmit la 30 decembrie 1915 de Romulus N. Grigorcea, revizorul școlar de Vlașca, rezultă că la acea dată 30 de învățători din județ erau concentrați și alți 77 concentrabili⁵³. Un număr de 66 dintre învățătorii nominalizați erau ofițeri, sublocotenenți. În vara lui 1916 au mai fost mobilizați încă 23 de învățători vlășceni ce făceau parte din miliții⁵⁴.

Informațiile din arhive sînt sporadice în privința tributului de sînge dat de învățătorii vlășceni în războiul pentru desăvîrșirea unității statale românești. Comandantul Regimentului 45 infanterie, în care au luptat cei mai mulți învățători vlășceni, ne-a lăsat doar scurte caracterizări asupra comportării în campanie a unora dintre ei. Astfel: despre învățătorul Tiu Dumitrescu, din Mihăilești, care a început războiul ca sublocotenent și a fost apoi avansat locotenent și căpitan, comandantul scrie laconic: „ofițer conștiincios și muncitor“; despre

⁵¹ *Ibidem*, f. 19—21.

⁵² I. Agîrbiceanu, *Cuvinte către oastea țării*, în „România“, din 24 ianuarie 1918.

⁵³ Arh. St. Buc., fond Min. Cult. și Instrucț. Publice, dosar 1027/I/1916, f. 204—209.

⁵⁴ *Ibidem*, f. 219.

Eneă Bengescu din Hodivoaia, avansat și el locotenent, comandant de companie, serie și mai concis: „ofițer brav“; aceeași apreciere este făcută și în privința altor învățători; la unii se adaugă: „bun și curajos ofițer“; la învățătorul Grigore Petre din Răducești, avansat locotenent, se completează: „muncitor și disciplinat, cu multă dragoste de serviciu“; la Alex. Mîndreanu, din Zădăriciu, avansat și el locotenent, se arată: „muncitor, se poate conta pe acest ofițer“; iar la I. Răsuceanu, din Chiriacu, comandant de pluton, se precizează: „cît a fost la regiment și-a făcut datoria pe deplin“. Același comandant de regiment mai menționează că sublocotenentul Anghel Mareș — învățător din Gostinu — fost „brav și conștiincios“ și a murit în luptele din 18—19 septembrie 1916; D. Rădulescu — învățător din Stănești — a fost rănit în aceleași lupte; Teodor Popescu — învățător din Pietroșani —, avansat locotenent, a căzut prizonier la Brașov, la 25 septembrie 1916; C. Ionescu — din Rușii lui Asan —, sublocotenent „brav, muncitor și conștiincios“, a căzut prizonier în Munții Buzăului; iar M. G. Popescu în luptele de la Naipu⁵⁵. Alte informații documentare ne arată că sublocotenentul C. Mărăcinescu, din Ciolanu, a murit „în luptele de la Predeal“, Al. Popescu din Drăgănești a fost rănit, iar Tudor Stănescu — tot învățător vlășcean —, din Regimentul 61 infanterie, avansat locotenent la 1 septembrie 1917, a fost decorat cu ordinul „Coroana României“ pentru actele sale de bravură⁵⁶. Toți acești învățători — ofițeri de rezervă în timpul campaniei — au luptat și s-au jertfit pentru eliberarea fraților de peste Carpați, implicit pentru desăvîrșirea statului național unitar român.

Nici învățătoarele vlășcene și institutoarele de la școlile primare de fete din Giurgiu nu s-au lăsat mai prejos decît soții lor, înțelegînd să-și facă datoria față de țară în momentele grele ale refugiului din Moldova. De pildă, Elena Mărăcinescu, Eliza Demetrescu, Evdochia I. Boldescu, Vasilica Dumitrescu, Victoria Stănescu, Elena Roșca, Eliza Cernea ș.a. au servit, în 1917, în spitalele militare din județele: Bacău, Vaslui și Iași ca surori de caritate ori ca simple infirmiere, sau la cantinele Crucii Roșii⁵⁷.

În cartea neamului, tributul de sînge al vlășcenilor căzuți în primul război mondial pentru desăvîrșirea unității național-statale și pentru dezrobirea pămîntului scump al țării va rămîne înscris cu litere de aur. Din rîndul acestora, majoritatea o forma însă țărănimea satelor vlășcene care, cu neasemuită dragoste de țară, a învins și alungat cotropitorii străini⁵⁸. Numele celor căzuți la Naipu, Mărăști, Mărășești și Oituz au intrat în eternitate, alături de ideea de libertate și unitate națională caracteristică poporului nostru.

În timp ce la Alba Iulia se desăvîrșea marea act al Unirii, la Giurgiu avea loc sărbătorirea evenimentului întregirii neamului, mai întii printr-un Te-deum la biserica Adormirii din centrul orașului⁵⁹, apoi printr-o manifestație

⁵⁵ *Ibidem*, dosar 168/1918, f. 286.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 285 și 292; dosar 1027/II/1916, f. 44.

⁵⁷ *Ibidem*, dosar 16/1917, f. 215—226 și 247.

⁵⁸ Pierderile în oameni sînt estimate diferit, cercetările noastre întreprinse pe teren, după monumentele din fiecare sat, indică cifra de 862 morți.

⁵⁹ Arh. St. Giurgiu, fond Liceul „Ion Măiorescu“, dosar 2/1918—1919, f. 172.

populară în fața cazinoului din Parcul Alei⁶⁰. Un reprezentant al vlășcenilor, Nicolae Droc Barcian, — după cinci decenii de activitate la Giurgiu, timp în care „glasul ridicării noastre naționale a vibrat entuziast în vocea caldă a tînărului profesor ardelean încă de la primele lecțiuni, a răsunit apoi la toate festivitățile și a pătruns adinc în cugetul și simțirea atîtor elevi, care în ceasul suprem al chemării naționale au arătat pregătirea lor sufletească pentru împlinirea idealului național“⁶¹ — participă la Marea Adunare de la Alba Iulia. Aici, pe cîmpul lui Horea, ducea sentimentul de solidaritate a locuitorilor orașului portuar Giurgiu și țaranilor vlășceni în rîndul cărora trăise și muncise, înfrățindu-i cu cauza seculară a românilor transilvăneni⁶². Odată cu înfăptuirea mării uniri, România intră într-o nouă etapă istorică, etapă care va duce la valorificarea superioară a forțelor creatoare ale poporului nostru pe calea progresului.

⁶⁰ M. Georgescu, *Giurgiuvenii salută unirea*, în „Cronica Giurgiuveană“, octombrie 1983, p. 7.

⁶¹ *Anuarul Liceului „Ion Măiorescu“ pe anul școlar 1919—1920...*, p. 11.

⁶² M. Georgescu, *op. cit.*, p. 7.